

TALE VED HANS MAJESTET KONG OLAV V's 80-ÅRS DAG

2. JULI 1983

Herre Konge, kjære kong OLAV!

En åremålsdag som vi feirer i dag hører vanligvis til de fremste familiefester, og vår konge kan på sin 80-årsdag glede seg over å ha både den nære familie rundt seg, og representanter for den vide slekt, som kan føre slektslinjene tilbake - jeg hadde nær sagt så langt som historien går.

Kong Olav den femte kan gjennom 30 ledd føre sin slekt tilbake til Olav den hellige. Og gjennom 34 ledd har han røtter tilbake til Harald Hårfagre, den konge som først samlet Norge til ett rike.

Både på mors- og farssiden var kong Olav ved sin fødsel beslektet med alle Europas regjerende fyrstehus. Faren, kong Haakon, tilhørte den danske kongefamilie, og gjennom sin mor, dronning Maud, er han nær knyttet til det engelske kongehus. Forbindelsen til det svenske gikk gjennom bestemoren på farssiden, prinsesse Louise av Sverige. Ved ekteskapet med kronprinsesse Märtha, ble forbindelsen til det svenske kongehus særlig nær. Nære slektninger er også fyrstehuset i Luxemburg.

Vi er glade for at konge- og fyrstefamiliene i alle disse land er representert her i aften. Deres nære slektskap og gode forbindelser gir styrket grunnlag for et særlig vennskapelig samarbeide med de land som gjør oss den ære å være representert ved denne feiring.

Vi vet at vår konge i høy grad tilhører sin egen familie. Men han hører også i høyeste grad hele folket til. Og når jeg i dag har den store glede å hilse kong Olav, så vet jeg at jeg har hele det norske folk med meg i en dypt følt hyldest og takk.

---o---

Deres Majestets livshistorie faller sammen med Norges nyere historie helt fra 1905. Mange av oss ser kanskje for oss Halfdan Strøms kjente maleri av kong Haakon med den lille gutten på armen, da Kongen en vinterdag i november 1905 ble hilst velkommen til sitt rike av statsminister Christian Michelsen. Det var vel ikke så stor innflytelse den lille gutten kunne øve den gangen, men maleriet vitner om at faren og sønnen hadde et fellesskap som bar bud om at de sammen skulle dele folkets skjebne i gode og onde dager.

Kildene beretter om at forholdet mellom far og sønn alltid var enestående, basert på gjensidig hengivenhet og respekt. I sin tale til sønnen på hans myndighetsdag 2. juli 1924 sa kong Haakon bl.a.:

"Jeg vil takke deg for dine barndoms og ungdoms år, i hvilken tid du aldri har bragt oss en dags sorg eller bekymring."

Nå kan vel ikke bekymringsfriheten ha vært helt fullstendig. En mor som var født engelsk prinsesse må da av og til ha vært bekymret i forbindelse med den eneste sønns heilnorske sportstiltak. Men det var vel ikke denslags moderlige bekymringer faren tenkte på. Hans vitnesbyrd var en attest som noen hver kunne ønske å få av sin far, men som det ikke er mange forunt å ha fortjent.

---o---

Det fortrolige og tillitsfulle forhold mellom far og sønn kom klarest til uttrykk under krigen. Felles farer og felles oppgaver utdypet samhørigheten. Konge og kronprins utfylte hverandre og kunne yte hverandre gjensidig støtte i de viktige avgjørelser som måtte tas.

Vi minnes bildet av kong Haakon og kronprins Olav foran den hvite bjerkestammen i Molde i april dagene 1940, et symbol på den ranke holdning vårt kongehus har vist i hele sin livsgjerning.

Nordahl Grieg sa det slik i diktet "Kongen":

"Ved en sølvblek bjørkestamme
 mot en naken vårskogs mørke,
 står han ensom med sin sønn.
 Tyske bombefly er over."

En senere strofe i dette diktet utmeisler en erkjennelse om både far og sønn, når dikteren sier at gjennom denne påkjønning,

"er hans sjel blitt ett med landet."

Årene som fulgte ble tunge år i utlendighet. Men kronprins Olav deltok hele tiden meget aktivt i forberedelsene til frigjøringen, og det var som norsk forsvarssjef han kom tilbake til Norge i maidagene 1945. Allerede før han ble konge, bidro han således sterkt til å styrke vårt monarki i folkets bevissthet.

---o---

Det var en vel forberedt kronprins som ved kong Haakons død den 21. september 1957 overtok kongemakten. Og det er med beundring det norske folk har kunnet iakttatt med hvilken usedvanlig pliktfølelse og klokskap Deres Majestet har utført kongegjeringen.

Deres Majestets 25-års regjeringsjubileum for knapt et år siden, ble en manifestasjon av Kongens uomtvistelige posisjon i det norske folk. Den samstemmige oppslutning om jubileet viste at kong Olav er et samlingsmerke for folket og en demokratisk styreform, og at han ved sin person er et symbol på nasjonens enhet og uavhengighet.

Under utfoldelse av sin personlighet, sine kunnskaper, sitt vinnende vesen og sikker vurderingsevne, har kongen ledet regjeringer med skiftende politisk grunnsyn. Gjennom sine omfattende reiser rundt omkring i landet, har han fått et bedre kjennskap til land og folk enn kanskje noen annen. Og på sine mange offisielle besøk i utlandet har han "vist flagget" på en måte som kan gjøre enhver annen nasjon, stor eller liten, rangen stridig.

----- o -----

Blant kong Olavs personlige kjennetegn har alltid vært et godt smil og menneskelig varme. Han har funnet frem til en balanse mellom alvor og skjemt, distanse og nærhet, verdighet og omgjengelighet som ikke bare formelt - men også reelt - har grunnfestet hans stilling som eneren i vårt samfunn.

Jeg vil gjerne få gjengi noen ord jeg nylig hørte fra en talsmann for de ganske unge. På min barndoms folkeskole var det en sjetteklassing som holdt tale for Kongen 17. mai i år, og hyldet ham enkelt og fyndig slik:

"Han er kong Olav, ingen land har maken.
En menneskekonge er han: Det er saken."

Deres Majestet har alltid et glimt i øyet selv i en alvorstund, og det er alltid en snert i de mange muntre replikker. Mer enn noen annen lever Deres Majestet opp til dikterens ord:

"Det alvor er kun slapt
som ei til spøken smiler.
Men slappere den spøk
som ei på alvor hviler."

Kong Olav har vært en fremragende aktiv idrettsutøver, med ski og seiling som sine favorittgrener. Lengst nådde han kanskje med sin gullmedalje i seiling i de olympiske leker i 1928. Stadig utøver han sin skiidrett som mosjon og deltar aktivt i seiling. Det beste i idrettsmannen har preget ham: Hurtig reaksjonsevne, iherdig innsats og renskåren holdning overfor sine medmennesker.

Deres Majestets interesse for norske idrettsutøveres innsats i større nasjonale og internasjonale konkurranser er også viden kjent. Gratulasjonstelegrammer fra Kongen strømmer gjerne inn når seire er vunnet. Men en dag det ikke gikk så fint, kom det likevel et telegram fra Kongen. Det lød slik: "Glem dagen og klem på videre."

Det vitner om en forståelse for motgangens betydning for å nå de mål man setter seg, og at motgangen kan benyttes som en inspirasjon til fornyet innsats.

---o---

Vi har i aften gleden av å ha 3 generasjoner av vårt kongehus til stede for å feire og hylde en konge, en far, en svigerfar og en bestefar. Vi slutter alle opp om denne hyldest.

Fra dette historiske sted på Akershus slott går radio- og fjernsynsbølgene ut over det hele land. Og om vi her på dette sted hadde hatt mottagere for alle de hjertets bølger som i denne stund strømmer tilbake hit, til vår konge fra alle lyttere og seere, ville han fått føle den varme og takknemlighet som hele det norske folk nærer for ham.

Vi takker kong Olav for den fine måte han har levet opp til sitt valgspørsmål: "Alt for Norge", og jeg ber om at vi alle utbringer en skål med dyp takknemlighet og varme ønsker for Hans Majestet Kong Olav V.